

מסורת הש"ס

(א) [ב"ק לג: א] (ב) לקמן נג. וש"מ. (ג) [ב"ק יא: ג]: "ב"מ: (ד) פסחים פ"ח. מוגבה ג' ב"ב. יג. ע"מ. פ"א מ"ג ערכין (ה) ב"א ור"מ, (ו) ס"א מסורין, (ז) ד"ה מגרשה בגט, (ח) [קדושין כ, א].

גליון הש"ס

גמ' אבי שפיר נאה. גנדה דף יט ע"ב קרי ליה דמי ורדינעה ע"י פרטי ש"ס: רש"י ד"ה ויאמר לו ב"י על בניו. קסה לה הא קר"ל העדד הכא על בת ישראל הולד כפר אלא להדידה פוסקים פגוס לכהנה ולמאי נקט רש"י בניו ולא כפשוטו דרואי לנו עליו שפסול לבא בקהל יהא עבד ומאי אולמא בניו ממנו:

הגהות הב"ח

(א) גמ' עולא אמר וי' וכותב עבד שטר:

מוסף רש"י

במזיק שיעבדו של חבירו. קרקע המשעבדו נאמר (ב"ב גז:). אמר שפיר נאה. אמי ורדינאה, נאה טורח, ונגיעין קרי ליה אמי שפיר נאה (נדנא יט). תקנתא את רבו. שאני משפיר כלום (הפסול לו (פסחים ט"ח). ואת עצמו לא תקנתא. מה הא עליו (שם) כל תקנת רבו כאל הא כלל תקנת העבד אין כאן, אם נתקן במשפט הממון לא נתקן בפריה ורביה (תרגי' א). לישא שפחה אי אפשר. מפני גד המירות שנו (שם) דלד מירות אסור נהי דמכר (דברים ג) לא יהיה קדש, לא יכב איתמא אמה (פסחים ט"ח).

מוסף תוספות

א. [ת] ליכא למיחש להכי, ומפקיע מירי שעבוד כמו קדשה. מות' מתנות ט': ד"ה תקומה. ב. אי כרב דאמר שורת הדין אין העבד חייב כלום, לא מתוקם. ש"ק. א. אשתכח דמהתא שעתא הוה ברשות המלוה ויהא חב בלה לשהורו. מוס' ה"ה"ש. רוב צריך לפרש כדברא. ג. כיון דהבטא זימניה ולא פריעה אילאי מילתא דכי אקדיש. רש"י. ו. הלכך, אפי' לאבי דאמר למפרע הוא גובה כיון שרובא לפרעו בזמנו ולא בא לידי טירפא אין לו למלוה עעבד כלום. מוס' ה"ה"ש. ו. ואפי' קאמר שהוא משוחרר מטעם שחרי יצא עליו שם בן חורין. רש"י. ע"י רש"י שגמלא את ה"ה"ש. א. וא שהכניס לו שום משלו. מוס' ה"ה"ש. ח. דפליגי ר"י ור"ל. מוס' ה"ה"ש. ט. אם קיים פריה ורביה. מוס' ה"ה"ש. י. ואם היו לו בנים בעבדותו ונשתחרר מוס' קיים פריה ורביה. מוס' ה"ה"ש. יא. ומה"ט מייחז קרא דרשבת יצרה ושיבקי קרא דפרו ורבו. מוס' ה"ה"ש. יג. רבשעת הערוא מיעקר הלאו, ורשעה לא מייקיס. מוס' ה"ה"ש. יד. רבשעת שני נהוג ויכל ועבד עבד, דכפרישית לעיל (לה) (ד"ה בזמן) גבי פרוברול. מוס' ה"ה"ש. טו. ולא אמר דאחי צד חמור ומשתמש בצד טוס. מוס' ב"ב יג. ד"ס טוסין. טז. טעמא משום קדשה. מוס' ה"ה"ש.

ויאמר לו עבדי אסא. ויוציא לנו * על בניו: **אלא המשחרר כותב שטר לבעל חובו** על דמיו הואיל והזיק שעבדו ישלם לו: **אין העבד חייב כלום במצוא.** הנהוגות בזני חורין יותר מבעבדים שלא היה קניו לו ולא יכול לשחררו: **על דמיו.** העודפים על החוב: **אינו כותב** אין עבד כותב לו שום שטר

דמאי עבד ליה איזו לא גרס ליה

ולא מירי: **אלא משחרר כותב** לו

שטר על העודף: **היזק שאינו ניכר שמים היזק.** ולתנא קמא על שמים היזק לפיכך אין לנו לחייב את המשחרר אלא העבד לפי הנאמתו מן השחרור: **שני רבו קרים ליה.**

תנא דמתי' בתמיה דקמתי כופין את רבו ומוקמת לה דברו שני: **משחרר קרים ליה.** מי היו שחרורו שחרור: **ושטפה נהר.** ושבו כל השדה וגוף הקרקע מקולקל שהמים נאפין עוד לעולם עליה: **שפיר נאה.** כך כתיבו: **לא יהא לך פרעון כו'.**

אבל אמר לו אס לא פרעמך גבה מזו לא קמה ליה ברשותיה ולא אדעתא דידה לחודה אחפיה ואינו חייב באחריותה וגובה משאר נכסים:

גוזין משאר נכסים. כלומר אס ירצה מוכר את אלו והן גוזין מן

השאר: **אינה גובה משאר נכסים**

לפי שאין דרכה של אשה לחור על בתי דיני. כלומר דווקא הטיילה אחריות כתובתה על שדה זו וע"מ כן נשאת ולא שיהיה כל נכסיו אחראין לה ולא מדע על איזה לחור מי קנה ראשון ומי אחרון ומתטכך לדון עס כל אחד ואחד: **בתנאי' מי שאינו עבד כו'.** כגון שהיו ב' אחין או ב' שותפין ושחרר א' את תלכו: **תקנסא את רבו.** שאינו חסר כלום: **לישא שפחה אינו יכול.** מפני גד מירות שבו: **נת**

ולכתובת אשה גובין משאר נכסים רשב"ג אומר בעל חוב גובה משאר נכסים **אשה אינה גובה משאר נכסים** שאין דרכה של אשה לחור על בתי דיני: **בתנאי' מי** שחציו עבד וחציו בן חורין עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד דברי ב"ה ב"ש אומרים תקנתא את רבו ואת עצמו לא תקנתא **לישא שפחה** אי אפשר שכבר חציו בן חורין

השולח פרק רביעי גיטין

מא.

דאילו לדדיה שרי כיון דאין מתכוין אלא להפקיע שיעבודא אבל היכא דמיתסר אכולי עלמא כגון מיתנא וקדש דקדושא הגוף לא אלמוה לשיעבודיה **וא"ת** ולאציי דלאמר צפ' כל שעה (פסחים דף לא). **לדמפרע** הוא גובה היכי משני למתי' דהכא¹ דכדרכא לא מצי

לשנויי דאציי לית ליה דמפקיע מירי שעבוד כיון דסבר לדמפרע הוא גובה² וכעולא נמי לא מצי לשנויי דקאמר שורת הדין אין העבד חייב כלום בזמנות ולאציי דלאמר למפרע הוא גובה אמרינן³ דשפיר אקדיש ושפיר זצין ואפי' העבד שוה יותר מן החוב לכל הפחות חלקו משוחרר וי"ל דאציי מפרש כעולא וכגון דרואי הלוא לסלקו בזוי⁴ וא"ת ואכטלא דפרסוא אמיתמא אמאי קנייה מיתנא הא אין יכולין לסלקה בזוי דהדין עמה א"כ מודה רבא התם לדמפרע הוא גובה דפס' כל שעה (שם דף לא). מפרש טעמא דרבה כיון דאילו הוה ליה זוי הוה מסליק ליה בזוי אשתכח דהשתא הוא דקא קני וי"ל דמכל מקום כיון דמשתמשין באכטלא לעשות זו כל חפסא ואס מכריה לא טרפה מלקוחות ומסלקין לה בזוי אמרינן מכאן ולהבא הוא גובה: **במזיק** שעבדו של חבירו קמפיצני. וכגון דא"ל אין לך פרעון אלא מזה דלא גצי משאר נכסים דאי לאו הכי אמאי פטור הרי עדיין חייב לו חובו והא דלא מוקי פלוגמיהו דדינא דגרמי משום דלפי' מאן דפטר דדינא דגרמי אפשר דמחייב בזמין שעבוד חצרו כדמוכח צפ' המנתי (ב"ק דף לג: א): **בהזיק** שאינו

ניכר קמפיצני. לנז דמוקי לה בשחרור רבו ראשון חשיב שפיר היזק ניכר אבל שחרור דרבו שני דלא הוי אלא מדכזנן חשיב היזק שאינו ניכר וז"ל דהאי היזק שאינו ניכר חשיב ניכר טפי מהסווא דפ' העניקין (לקמן דף ג). דהסת קי"ל דלא שמים היזק והכא קי"ל כרשב"ג דמשתנתו דשמים היזק: **גובין משאר נכסים.** כלומר אס רבא מוכר את אלו והן גוזין מן השאר: **אשה אינה גובה משאר נכסים** רשב"ג אומר בעל חוב גובה משאר נכסים **אשה אינה גובה משאר נכסים** שאין דרכה של אשה לחור על בתי דיני: **בתנאי' מי** שחציו עבד וחציו בן חורין עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד דברי ב"ה ב"ש אומרים תקנתא את רבו ואת עצמו לא תקנתא **לישא שפחה** אי אפשר שכבר חציו בן חורין **בת**

גובה משאר נכסים לפי שאין דרכה לחור אחר בתי דיני. פי' בקונט' דווקא הטיילה אחריות על שדה זו וע"מ כן ניסת ולא שיהיה כל נכסיו אחראין לה ולא מדע על איזה לחזור מי קנה ראשון ומי אחרון ומתטכך לדון עס כל אחד ואחד ונראה דאס מכר מכרז בטל לגמרי דאפילו בעל עצמו שמכר יכול לחזור ולבטל המכירה דהכי אמרינן ביצמות צפ' אלמנה (דף סו:). גצי מכנסת שום לבעלה¹ דתנאי מכרו שיהיה לפרנסה זה היה מעשה לפני רשב"ג ואמר הבעל מוציא מיד הלקוחות ופי' שם בקונט' מכרו שיהיה או זה או זה דאס מכר הבעל האשה מוציאה ואס מכרה האשה הבעל מוציא² ור"ת פי' דאפילו אס מוכר הבעל הוא עצמו מוציא דמתקן רצנן שלא יתקיים המחק כלל ובטל לאלתר שלא טרחה האשה לטרוח מהם דרשב"ג לטעמיה דלאמר הכא שפיר דרכה של אשה לחור אחר בתי דיני ולא דמי לשאר נכסים של בעל שהמחק קיים עד שתבא האשה לטרוח דהתם אין הכוונתה מיוחדת עליהן יותר משאר נכסים ואי איכא בני חרי לא גציא ממשעבדי אבל הכא אפילו איכא בני חרי יכולה היא לומר לא שקילנא אלא הני שנתייחדו לי על כן הפקיעו נכמיה כח המוכר לאלתר שלא תהא צריכה לחור אחר בתי דיני וכן מוכח בירושלמי (יצמות פ"א ה"ב) דפליג ר' יוחנן ור"א צנכסי כאן בצול ר' יוחנן אמר מכרו אין מכורין א"ל ר"א אולכין בתרומה מכחו ואת אמרת אין מכורין והדר קאמר צמאי פליגון צמכרן לעולם או צמכרן לשעה ומסיק דאחיא דר"א כרצנן דלאמרי הכא גוזין משאר נכסים ור' יוחנן כרשב"ג הוי כשמכרן לשעה אינון קיימין אבל מכרן לעולם דברי הכל אין³ קיימין ומתיישב צהך פי' הקונטרס דהאשה שנפלו (כתובות דף פא: א): **לישא שפחה אינו יבול.** וא"ת אפי' יכול לישא שפחה הא אינו מקיים צכך פריה ורביה כדמוכח צפ' הבא על יצמתו (יצמות סג). ⁴ גצי היו לו בנים קודם שנתייגר ונתייגר⁵ דלאמר הכל מודין צעצד שאין לו חיים⁶ וי"ל דאס היה יכול לקיים שבת כל דהו משום מנאת פרו ורבו לחודיה לא הוה כפיני לרבו דלא מתייבב על כיון דלגוס הוא⁷ וא"ת וליתי עשה דפרו ורבו וליתי לאו דלא יהיה קדש (דברים ג) ⁸ וי"ל דהכא אפסר לקיים שיהיה על ידי כפייה ועוד דמי מיעקרא לאו לא מקיים עשה⁹ אלא בגמרי ביהא דחזויה להתעבד ועוד דצנדיה ליכא עשה דאפסר מייפקלא אפשר לה כצנאא צה וא"ת ומכור עצמו צעצד עבד דע"ע שרי בשפחה¹⁰ ואפי' אין לו אשה ובנים הא איכא למ"ד¹¹ דרבו מוסר לו שפחה כנענית וי"ל דלאמר באציה נאך (צ"מ ע"א. ע"ש) גר ומשוחרר אין נמכרין צע"ע משום דצעינן ושז אל משפחתו וא"ת וישא חזיה שפחה וחזיה צת חורין כדאמרינן צפ' אותו ואת צנו (חולין דף עט). דפרדה שתצעה אין מרביעינן עליה אלא מניה¹² וי"ל דגצי כלאס לא אסר אלא חרי מיני והנהו הוו חד מינא אבל הכא¹³ אחי גד עצדות ומשתמש צנא מירות וא"ת וישא ממוזת דנז עצדות שרי צה דמתן צפרק האומר (קידושין סט). יכולין ממוזים ליטטר כילד ממור נושא שפחה ונז מירות נמי שרי צה דמתן פרק י' יוחסין (שם סט). חרורי וממוזי מותרין לצא זה צה וזי' וזי' דאחי גד עצדות ומשתמש צא"א ישאנה באיסור צלא קדושין כמו שמוזר נושא שפחה וכמו לישא שפחה אינו יכול ואומר ר"ת דאין זו מקנה להרצות ממוזים בישראל וא"ת וישא נתינה דחרורי ונתיני מותרין לצא זה צה צפרק י' יוחסין (שם) ועבד נמי מותר צה דלאמרי' צפ' י' מותרות (יצמות פה:). ממוזת ונתינה לישראל איכא בינייהו למ"ד מפני שהוא מרגילה וזו היא מרגילתו פי' שיוכל צנה ליטטר על ידי שישא שפחה וי"ל דלע"ג דאסור צנה שפחה אינה חוששת צד שיש לו

טערה

מסתם שעבוד נכסים וי"ל דלהכי אחי אפוחית שאם לא מכרה וגם לא שטפה נהר ובא לגבות חובו כן הקרקע גובה ממנה ואפי"ס שהיא עיריית ואינו יכול לדחותו אצל הבינונית אי נמי אם מת גובה ממנה ואין הירוריים דוחים אותו אצל הירבורית אלא זה נפרע מן האפוחית שלו ואף על פי שהיא עיריית: **בתנאי'** מי שחציו עבד וחציו בן חורין עבד את רבו ורם אחו ואת עצמו יום א' כדברי ב"ה אמרו להם בית שמאי תקנתא את רבו את עצמו לא תקנתא לישא שפחה אינו יכול

עין משפט ור מוצה

פ א מ"י פ"ז מהל' חובל ומזיק הלכ' יא סמג עשין פז כט"ע י"ד ס"י רסו ספיק' סח: **פ ב** ב מ"י שס סמג עשין טו כט"ע ח"מ [סימן פו ספיק' ה וסימן קד ספיק' א] וסימן שפי ספיק' ב:

צ ג ד מ"י פ"ח מהל' מלוה ולוה הלכה ג [ד] סמג עשין פז כט"ע ח"מ ס"י רסו ספיק' א:

צ א ה מ"י פ"ז מהל' עבדים הלכה ז כט"ע י"ד ס"י רסו ספיק' ס:

פסקי ר"ד

אין העבד חייב כלום אלא מפני תקון העולם כופין את רבו ועושה אותו ב"ח וכותב לו שטר על דמיו רשב"ג אומר אינו כותב אלא משחררו: מי שחררו רב אומר רבו ראשון. פי' ראובן לוח משמעון ועשה לו עבדו אפוחית ואח"כ שחררו שורת הדין אין העבד חייב כלום לרבו שני כדברא דאמר רבא הקדש חמץ ושחררו מקפיעין עצמן מירי שעבוד. פי' אפי"ס שעשה עבדו אפוחית להלוותו ועשה לו והוא משועבד לו בחבירו אתי שחרור ומפקיעו וחיייל עילויה ואין המלוה יכול לעכב שחרורו וכן אם עשה שורו אפוחית ואח"כ הקדישו למוכה וכן אם עשה חמצו של בכרי אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועבדו חמץ אפוחית לנכרי ועבד עליו הפסח אתי איסור חמץ וחיייל עילויה ולא יקרא חמצו של בכרי אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו שני ועושה אותו ב"ח שמא ימצאנו בשוק ויאמר לו עבדי אתה ומוציא לעו על בניו שהן עבדים וכותב לו העבד שטר על דמיו רשב"ג אומר אינו כותב העבד אלא המשוחרר כותב: במאי קמפיצני במזיק שעבודו של חבירו מר סבר חייב ומר סבר פטור. פי' ובגון דא"ל לא יהא לך פרעון אלא מזה דאי לאו הכי לא הויק חובו גובה משאר נכסים כדאמרן לקמן: איתמר העושה שדהו אפוחית ושטפה נהר אמי שפיר נאה (אמר) פי' כתיבו היה אמר לו יוחנן אינו גובה משאר נכסים אברה דשמואל אמר גובה משאר נכסים אמר רב נתמן משום דאמי שפיר נאה אמר שמעתתא דלא שפירן תתרגם שמעתיההי כגון דא"ל לא יהא לך פרעון אלא מזה תניא נמי הכי העושה שדהו אפוחית לאחריים ושטפה נהר גובה משאר נכסים ואם אמר לו לא יהא לך פרעון אלא מזה אינו גובה משאר נכסים. תניא אידך העושה שדהו אפוחית לבעל חובו ולבתובה אשתו גובים משאר נכסים רשב"ג אומר בעל חובו גובה משאר נכסים כתובתא אשתו אינה גובה משאר נכסים שאין דרכה של אשה לחור על בתי דיני: **בתנאי' מי** שחציו עבד וחציו בן חורין עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד דברי ב"ה ב"ש אומרים תקנתא את רבו ואת עצמו לא תקנתא **לישא שפחה** אי אפשר שכבר חציו בן חורין **בת**